

KENNISCENTRUM
VLAAMSE STEDEN

interlokale vereniging

COMPLEXE STADSPROJECTEN

draaiboek

Naam website KCVS

TIJDSLIJN

Oorspronkelijke naam document

Park in Zicht:

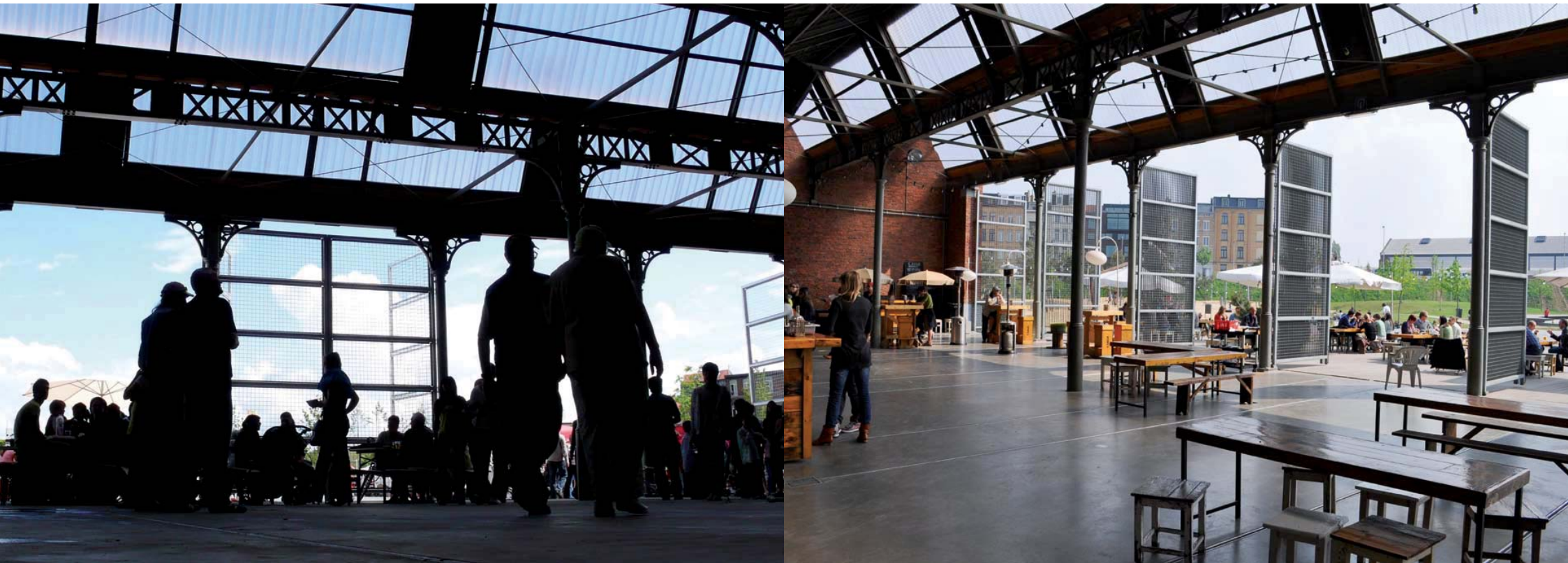
Een tienjarig planproces

Project

Park Spoor Noord Antwerpen

PARK IN ZICHT

EEN TIENJARIG PLANPROCES

1993

2000

2000

2001

2001

2001

2001

2001

1993 Ontwerp van een 'Parklaan' in het kader van het stedenbouwkundig project 'Stad aan de stroom'. Verkeer en mobiliteit staan centraal in het plan.

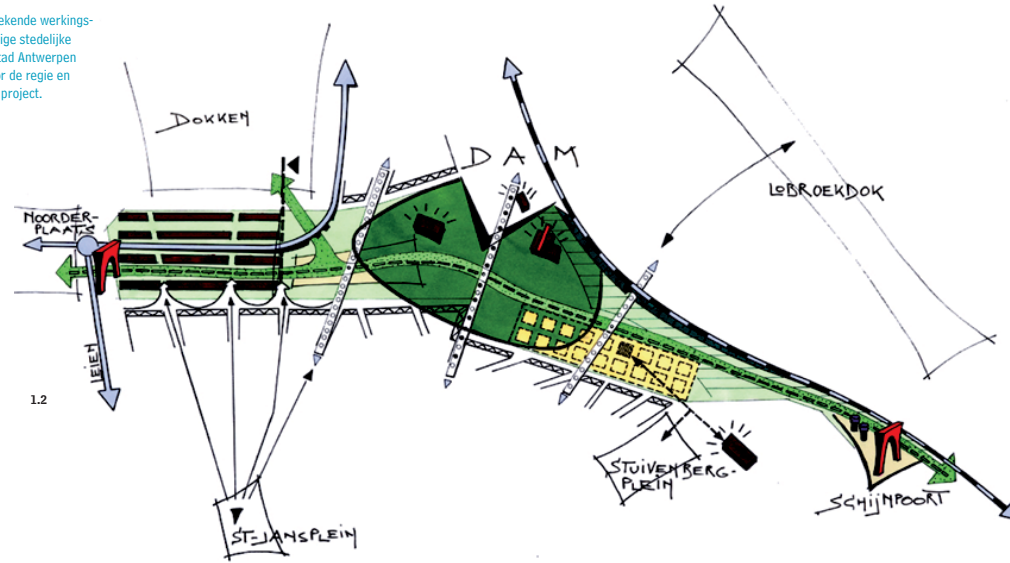
1999 Buurthuis Seefhoek nodigt de eerste minister uit. Door zijn bezoek krijgt de problematiek van de buurt en de spoorwegs site politieke aandacht. Studiebureau Tempera houdt een enquête bij de bewoners. De overgrote meerderheid wil een groene en recreatieve invulling van het oude spoorwegemplacement.

15 JUNI De stad Antwerpen vraagt en krijgt goedkeuring voor subsidies van het federaal grootstedenbeleid voor de periode 2000–2004.

28 JULI COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE Feestelijke opening van het Damstation in aanwezigheid van de federale minister van Grootstedenbeleid. Damstation is een tijdelijke 'Wachtzaal-ontmoetingsruimte' en horecazaak. Het is ook de start van het wervend programma dat de bewoners moet warm maken voor deze plek in verandering.

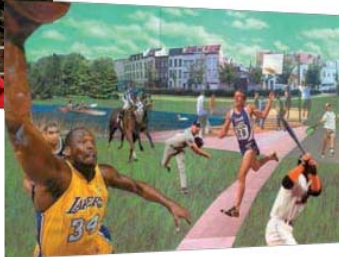
DECEMBER FINANCIERING EN ZAKELIJK BEHEER Het project Park Spoor Noord krijgt 4,1 miljoen euro subsidies van het federaal grootstedenbeleid.

NAJAAR Met het toegekende werkingsgeld werft de toenmalige stedelijke planningscel van de stad Antwerpen medewerkers aan voor de regie en de uitwerking van het project.

STRUCTUURSCHETS

- Kerngebied 'De Buik' parklandschap 10 Ha
- Open ruimte corridor O/W 'Ruggengraat'
- 'De Kop'
- Relatie omgeving
- Groene dager 'Weefsel'
- Poorten 'Kop en Staart'
- Kwalitatieve wanden
- Bepalend reliëf component Den Dam
- Spoorwegberm
- N/Z verbindingen 'Ribben' zacht/openbaar vervoer
- Watertorens
- Sportzonecluster open lucht
- Structurerende hefboomprojecten

VOORJAAR PLANVORMING EN BESLUITEN

Met een startnota, discussienota, en een kaart- en fotobundel stippelt het projectteam het planningsproces uit.

18 APRIL Het college keurt het planningstraject tot 2008 goed. Het projectteam van de stedelijke planningscel krijgt het mandaat om het project te registreren.

23 APRIL Oprichting van het autonoom gemeentebedrijf Antwerpen Nieuw Noord (AG ANN) voor het beheer van de subsidies enkel bestemd voor Park Spoor Noord en voor de ontwikkeling van dit project.

3, 12 JUNI EN 3 JULI Tijdens drie

denkdagen legt het projectteam samen met een dertigtal stedelijke partners en externe experts ideeën op tafel voor de herbestemming van de site. Ontwerpend onderzoek, financiële doorrekening van scenario's en de simulatie van oplossingen voor de groentekorten aan de hand van GIS-analyses, onderbouwen het debat. De structuurschets toont de krijtlijnen. Het resultaat is een voorstel van consensusnota.

13, 22 JUNI EN 5 JULI Bewoners kunnen in drie parallelle denkdagen hun ideeën en wensen over een groene invulling van de site kenbaar maken.

SEPTEMBER Tijdens een tentoonstelling en een praatcafé in het Damstation communiceren bewoners en het projectteam over de ideeën en mogelijkheden.

20 OKTOBER De Antwerpse gemeenteraad keurt de consensusnota goed. Die is het resultaat van de denkdagen en de feedback van het bewonersoverleg. Dit basisdocument omschrijft alle essentiële keuzes voor de ontwikkeling van de site: een park van achttien hectare, zes hectare commercieel te ontwikkelen zone op de kop, het behoud van de bestaande spoorweggebouwen en een netwerk van verbindingen.

NAJAAR Publicatie van het boek 'Dam, Den oude Dijk, daer men comt van Dambrugge', over de geschiedenis van de wijk. Met een ludieke spaarzegelactie met lokale handelaars krijgen bewoners een interessante korting op het boek.

VOORJAAR Park Spoor Noord krijgt 3 miljoen euro subsidies van het federaal grootstedenbeleid.

EEN TIENJARIG PLANPROCES

2001

2002

2002

2002

2003

2003

2003

2003

3 DECEMBER FINANCIERING EN ZAKELIJK BEHEER De stad Antwerpen, AG ANN en de grondeigenaars NMBS en haar vastgoeddochter Euro-Immo-Star (EIS) ondertekenen een beleidsvereenkomst. De stad is bevoegd voor het opmaken van de ruimtelijke plannen en de NMBS/EIS is eigenaar van het terrein. De partners komen overeen om 18 hectare van de site te ontwikkelen als park en om op de overige 6 hectare — de 'kop Spoor Noord' — 192.000m² bebouwing te voorzien. De NMBS zal de site saneren en nadien 18 hectare kosteloos overdragen aan de stad. De stad maakt het BPA op waar de herbestemmingen, inclusief de bouwrechten op de kop Spoor Noord, in worden vastgelegd. Ook voor de heraanleg van het Damplein, waar de ondergrondse spoorwegtunnel in een sleuf naar boven komt, zullen beide partners samenwerken.

7 DECEMBER AG ANN en EIS richten samen de vennootschap ANNEIS op met als doel de uitvoering van de beleidsvereenkomst.

VOORJAAR Park Spoor Noord krijgt 3 miljoen euro subsidies van het federaal grootstedenbeleid.

6 MEI PLANVORMING EN BESLUITEN Goedkeuring van een procedure voor open oproep, onder leiding van de Vlaamse Bouwmeester. In een eerste ronde kunnen ontwerpers zich kandidaat stellen voor de stedenbouwkundige ontwerpwedstrijd.

24 JUNI Uit de 25 kandidaturen mogen vijf ontwerpteams naar de tweede ronde.

1.6

1.5

1.7

1.8

15 JANUARI Alle bewoners van de wijk 2060 krijgen de eerste nieuwsbrief van Park Spoor Noord in de bus.

20 FEBRUARI — 2 MAART Tentoonstelling van de vijf inzendingen in een nabijgelegen school. Alle reacties worden genoteerd in een logboek.

1.8 Een praatcafé met een debat tussen de bewoners en het winnende ontwerp-team levert interessante feedback op.

FEBRUARI Park Spoor Noord krijgt 3 miljoen euro subsidies van het federaal grootstedenbeleid.

27 FEBRUARI Opening van de Perrierhal als tijdelijke buurtsportloods. Met dit initiatief van de Antwerpse sportdienst komt een eerste stuk van de site in gebruik.

10 SEPTEMBER Briefing van de vijf geselecteerde teams over de ontwerpopdracht en presentatie van de resultaten van de 'Trek je plan'-dag.

17 DECEMBER EN 27 JANUARI

1.7 De jury kiest uit de vijf inzendingen voor het ontwerp 'Villages and Metropolis' van Studio 03 (Paola Vignano en Bernardo Secchi, Italië), Pieter Kromwijk (Nederland), Iris Consulting (België) en Meertens en Steffens (België). Zij werken vanaf dan samen in de tijdelijke vereniging Studio Spoor Noord.

2 SEPTEMBER COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE 'Trek je plan'-dag in het Oude Badhuis. Een tweehonderdtal buurtbewoners bespreken in kleine groepen hun voorkeuren, tips en suggesties voor de invulling van het park. Ze werken op basis van luchtfotoprints en thematische vragen.

EEN TIENJARIG PLANPROCES

26 NOVEMBER Goedkeuring van het college voor de start van de opmaak van het 'bijzonder plan van aanleg (BPA) Park Spoor Noord'.

26 NOVEMBER Oplevering van het stedenbouwkundig ontwerp met maquette voor de site en het Damplein.

26 NOVEMBER — 3 DECEMBER

1.9 Tijdens de zevendaagse happening 'Park in zicht' kunnen buurtbewoners de ontwerpplannen en de maquette bekijken. De loods wordt tijdelijk ingericht als park en er zijn allerlei parkactiviteiten zoals een dansvoorstelling, een technoparty, een kindernamiddag en een filmvoorstelling van de documentaire 'Plein Publiek' over het gebruik van de publieke ruimte in Antwerpen-Noord. Bewoners, projectteam en ontwerpers kunnen 'Even doorbomen' in een praatcafé. Vier sprekende iconen vertellen rond het park de boodschap 'park in zicht'.

1.10 **17 DECEMBER** Lancering van de website van Park Spoor Noord.

DECEMBER Start van de restauratie van het Damstation. Beneden komt er een polyvalente (feest)ruimte. Op de eerste verdieping komt kantoorruimte voor 'het projectenhuus Park Spoor Noord'.

1.10

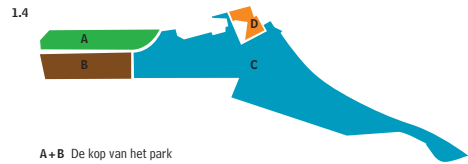

1.9

17 MAART WERVEN De dienst archeologie start een onderzoek op de site. Het onderzoek duurt zeven maanden.

6 APRIL Wandeling van buurtbewoners en het winnende ontwerp-team op het projectterrein.

5 SEPTEMBER Aanstelling van Northcroft NV als extern bureau voor de berekening en kostenraming van de ontwerpplannen.

A+B De kop van het park
A Zone commercieel te ontwikkelen door EIS
B Zone commercieel te ontwikkelen door NMBS
C Zone park aan te leggen door de stad
D Zone Damplein te heraanleggen

2004

2004

2004

2005

2005

2005

2005

2006

1.11

JANUARI COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE

De werkgroep Spoorwegemplacement lanceert het 'tienpunten programma'

Uitgave van het boek 'Park in Zicht' waarin het project Park Spoor Noord van bij de start tot en met de keuze voor het ontwerp toegelicht wordt.

WINTER WERVEN

Op de site en op het Damplein starten de NMBS en haar dochter TUCRAIL met de boring voor de ondergrondse aanleg van de Hoge snelheidstrein (HST), de bouw van de ventilatiekoker en de aanleg van de sleuf op het Damplein.

14

17 EN 18 APRIL De NMBS organiseert het evenement 'Open Spoor-tunnel'. Duizenden bezoekers wandelen tussen het Damstation en het Centraal Station door het ondergrondse traject van 1,2 kilometer.

VOORJAAR De laatstejaarsstudenten 'in situ' van Sint-Lucas KdG en beeldende kunsten van de KASKA maken een miniatuur kunstinstallatie voor de site. De jury selecteert zes werken die voor enkele maanden levensrecht uitgevoerd worden op de site.

JUNI EN JULI PLANVORMING EN BESLUITEN

Openbaar onderzoek van het BPA Park Spoor Noord. Er worden twee bezwaarschriften ingediend.

17 JUNI FINANCIERING EN ZAKELIJK BEHEER

Park Spoor Noord vraagt en krijgt 14 miljoen euro subsidies van het Europees Doelstelling II-programma. Een derde daarvan wordt gefinancierd door Europa, een derde door Vlaanderen en een derde door de stad Antwerpen. Park Spoor Noord krijgt ook 1.2 miljoen euro van het federaal grootstedenbeleid.

JUNI Publicatie van het bestek voor de werken van de parkeeraanleg.

1.14

EEEN TIENJAARIG PLANPROCES

1.12

26 JUNI Goedkeuring van het BPA Park Spoor Noord. Het oude treinemplacement is definitief herbestemd als park (18 hectare) en als zone voor commerciële ontwikkeling (6 hectare). Er is geen weg meer terug.

ZOMER Op het dak van de HST-ventilatiekoker komt een 'belvédèreplatform'. Van daaruit kan iedereen uitkijken over het hele terrein.

ZOMER Elke maandag in juli kunnen geïnteresseerden vliegers op de site. Er zijn ook workshops 'vliegers maken'. Elke maandag in augustus zijn er sessies Urban Golf, inclusief lessen in golftechniek.

1.13

15

29 JUNI De Artesis Hogeschool Antwerpen beslist om een nieuwe campus te bouwen op de kop van Spoor Noord. Het eerste perceel op de kop is verkocht! De Hogeschool participeert ook in de bouw van de sporthal in de parkloods.

22 SEPTEMBER De eerste grote stratenloop Park Spoor Noord vindt plaats. Het is een stratenloop door Antwerpen-Noord, over en rond het toekomstige park.

27 SEPTEMBER Start van de saneringswerk, onder leiding van de NMBS/TUCRAIL.

1.16

1.15

27 SEPTEMBER De eerste realisatie in het park! Het Belvédèreplatform wordt feestelijk geopend. De centrale parkplaattegrond maakt de toekomstplannen van Park Spoor Noord in één oogopslag duidelijk en is ook in affichevorm massaal uitgedeeld aan scholen, verenigingen en horecazaken in de wijk 2060. Scholen en horecazaken krijgen placemats en kleurplaten met vier striptekeningen. Tijdens een 'tournée générale' wordt het plan al tafelend en face-to-face toegelicht aan al wie het nog niet kende (senioren, anderstaligen, ...).

22 DECEMBER Goedkeuring van de bouwvergunning voor de parkeeraanleg door de Vlaamse overheid.

VOORJAAR Park Spoor Noord krijgt 4,7 miljoen euro subsidies voor de renovatie van de parkloods.

1 MAART Start aanleg van het westelijke deel van het park.

15 APRIL Feestelijke opening Damplein.

2006

2006

2006

2006

2006

2007

2007

2007

12 MEI PLANVORMING EN BESLUITEN De stad **1.17** gunt de ontwerpdracht voor de renovatie van het Platform aan architectenbureau Stramien (België).

VOORJAAR COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE "PROPER!" is een ontdekkingstocht langs de saneringswerken van het spoorwegemplacement. Wandelaars krijgen koptelefoontjes en een plan en gaan met de luistergids op pad door de buurt.

JUNI Gunning van de ontwerpdracht **1.18** voor de restauratie van de beschermde watertorens aan het architectenbureau Heyten en Verbeek (België).

JUNI Gunning van de ontwerp- en uitvoeringsopdracht voor de BMX-bowl aan Verbruggen NV (België) en Team Pain (USA). De BMX-infrastructuur is een samenwerking met de Antwerpse BMX-scène en de jeugdendienst.

1.17

1.18

1.19

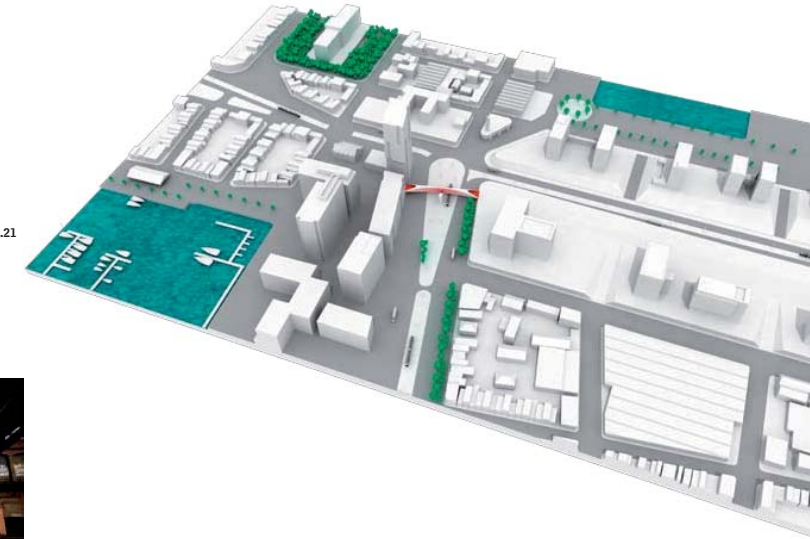
EEN TIENJARIG PLANPROCES

2006

2007

2007

2007

1.21

1.20

22 DECEMBER Het college beslist **1.19** om een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) voor de wijk Dam-West op te maken. Dat behandelt ook de toekomst van het gebouw Boemel en van de silo's en loodsen aan de rand van het park.

15 FEBRUARI Gunning van de **1.20** ontwerpdracht voor de parkloods aan het architectenbureau 'Verdickt en Verdickt' (België) als resultaat van een open oproep procedure onder leiding van de Vlaamse bouwmeester.

15 FEBRUARI Gunning van de **1.21** ontwerpdracht voor de parkbrug aan het ingenieursbureau 'Ney and Partners NV' (België) als resultaat van een open oproep procedure onder leiding van de Vlaamse bouwmeester.

JUNI Tentoonstelling van het SISA (Stedelijk Instituut voor Sierkunsten Antwerpen) en infobrochure 'Focus op het Noord' over het parkproject en alle deelprojecten.

ZOMER WERVEN Start van de parkaanleg van het oostelijke parkdeel.

JUNI Moebius NV krijgt de gunning voor de opmaak van alle informatieborden, het parkplan en het ecopunt in het park.

1.22

24 NOVEMBER Feestelijke opening **1.22** van de BMX-bowl.

NAJAAR FINANCIERING EN ZAKELIJK BEHEER De stad Antwerpen beslist om 3,4 miljoen euro extra in het project te investeren gespreid over meerdere jaren.

2008

VOORJAAR PLANVORMING EN BESLUITEN
Verruiming opdracht AG ANN naar AG Stadsplanning met een bredere gebiedsgerichte opdracht voor andere projectgebieden.

JANUARI FINANCIERING EN ZAKELIJK BEHEER
De Artesis Hogeschool financiert 1.750.000 euro voor de bouw van de sporthal in de parkloods.

21 APRIL 1.23 Het college keurt het beheerplan voor het westelijke parkgedeelte goed. Er komt een parkcoördinator die de fysieke beheertaken, zoals onderhoud en toezicht, coördineert en een programmator van het park die de activiteiten en gebruikersgroepen op elkaar afstemt.

VOORJAAR Park Spoor Noord krijgt 1,5 miljoen euro subsidies van het federaal grootstedenbeleid.

25 MEI 1.24 COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE
Feestelijke opening van het westelijke deel van het park!

30 MEI Gunning van de inrichting van de grote zandspeeltuin aan Kompan NV.

1.23

2009

NOVEMBER Goedkeuring Financieel Fonds voor schuldafbouw en eenmalige investeringsuitgaven (FFEU)-middelen voor 531.000 euro.

13 EN 14 JUNI 1.25 Tweedaagse openingshappening van het oostelijke deel van het park!

17 JULI Goedkeuring van het definitieve en volledige beheerplan.

1 AUGUSTUS WERVEN Start van de werf van de parkloods (oplevering gepland in het najaar 2011).

25 SEPTEMBER Park Spoor Noord wint de 'Prijs Bouwheer 2009', uitgereikt door de Vlaamse Bouwmeester.

2010

JANUARI Park Spoor Noord valt opnieuw in de prijzen. Ditmaal wint het de 'Thuis in de stad'-prijs 2009, uitgereikt door de Vlaamse minister van steden.

2011

6 JANUARI De deputatie keurt het RUP Dam West goed. Dat stemt de ruimtelijke ontwikkeling van de aangrenzende wijk beter af op het parkproject.

1.24

1.25

EEN TIENJARIG PLANPROCES

TEAM SPOOR NOORD	PERIODE	OPDRACHTEN
Hardwin DE WEVER	2000–2008	Proces- en projectcoördinatie
Ellen LAMBERTS	2000–2009	Coördinatie deelprojecten
Koen DERKINDEREN	2000–2009 2009–2011	Zakelijk beheer (budgetten, overeenkomsten) Sporadische inzet
Heidi VANDENBROECKE	2000–2001 en 2011	Opmaken GIS- en omgevingsanalyse, coördinatie terreinopnames, aanmaken kaartmateriaal om bestaande situatie te analyseren en toekomstige ontwikkelingen te monitoren
Tinka BAERT	2000–2007	Opzetten communicatie en participatiemomenten
Vanessa VANHOOLANDT	2000–2003	Opzetten communicatie en participatiemomenten
Tan COOMANS	2004–2009	Opzetten communicatie en participatiemomenten
Heleen VANDEN BERGH	2000–2007	Opzetten van een wervend programma
Geert ALLAERT	2000–2007	Opzetten van een wervend programma
Jorge ALCADE	2005–2007	Opzetten van een wervend programma
Jan LAUWERS	2005–2009 2009–2011	Coördinatie uitvoering en parkaanleg Sporadische inzet
Manuel VERREET	2006–2011	Coördinatie uitvoering en renovatie van de gebouwen
Sofie SCHOETERS	2007–2009	Opmaken beheerplan, mobiliseren stedelijke diensten met een beheerstaak en coördinatie fysiek beheer
Jan NAUWELAERS	2008–2011	Beheer van de activiteiten in het park, ondersteunen activiteiten
Ilse ROSSOU	2009–2011	Coördinatie beheerteam en fysiek beheer

BELANGRIJKSTE INVESTERINGEN IN PARK SPOOR NOORD (in euro)

Parkaanleg	15.000.000
Skatebowl	845.000
Speeltuinen	520.000
Watertuinen	1.700.000
Parkloods	16.000.000
Platform	2.600.000
Boemel	2.250.000
Watertorens	500.000
Tunnel Demerstraat	1.000.000
Parkbrug	1.500.000
TOTAAL	41.415.000

ONDERHOUD

Het onderhoud wordt jaarlijks geraamd op 500.000 euro. Dat omvat het onderhoud van het gras, planten, bloemen en bomen maar ook de dagelijkse veegbeurten, ophaling van zwerfvuil en leeg maken van papiermanden. Preventief en repressief toezicht door stedelijke buurttoezichters, handhavers en het programmeren van activiteiten zijn daar niet in mee gerekend.